

ENGELBERT VAN NASSAUPLANTSOEN

ONTWERPMODELLEN

Inleiding

Op het Engelbert van Nassauplantsoen zijn dit voorjaar twee van de vier grote kastanjes gekapt. Dit was nodig omdat deze bomen ziek waren en het onveilig was om de bomen te laten staan. Eén boom is behouden vanwege de aanwezigheid van een vogelnest en wordt later dit jaar alsnog gekapt. De vierde kastanje blijft voorlopig staan.

We streven ernaar het monumentale karakter van deze plek weer terug te brengen.

In dit document gaan we in op de historie van de plek, de verschillende invullingen van het plantsoen door de jaren heen en we laten drie schetsen zien van aan hoe het plantsoen er in de toekomst uit kan zien.

laatst overgebleven kastanje op het Engelbert van Nassauplantsoen

Historie

cultuurhistorische onderbouwing

Na het afbreken van de vesting van Breda kwam er ruimte om nieuwe wegen aan te leggen en huizen te bouwen. Eind negentiende eeuw begon men met de Boulevard Breda Mastbosch, die al rond 1900 werd voltooid. De Boulevard werd aangelegd als een directe verbinding van de stad en het Wilhelminapark naar het Mastbos. De weg werd aangelegd met een brede middenberm met dubbele bomenrij erop. Halverwege de route kwam het ronde plantsoen van het Engelbert van Nassauplein te liggen.

In deze periode ontstonden er in veel Europese landen monumenten en standbeelden die het nationale verleden moesten verheerlijken. Een van die monumenten is het Baroniemonument in park Valkenberg. Op deze manier liet Breda zien dat ze hoofdstad was van de oude baronie van Breda en dat de Nassau's uit Breda kwamen. Als extraatje besloot de Bredasche Bouwgrond-Maatschappij, die verantwoordelijk was voor de aanleg van Boulevard Breda Mastbosch, deze weg om te dopen tot Baronielaan. Het ronde plantsoen kreeg de naam Engelbert van Nassauplein. Zo liet Breda als stad zien waar ze trots op was.

Breda met haar Nassau verleden wilde zich graag net zo groots voordoen als steden zoals Brussel, Parijs en Londen. De ontwerpers van de Baronielaan werden bijvoorbeeld geïnspireerd door het ontwerp van de Tervurenlaan in Brussel die een aantal jaar eerder werd aangelegd. Aan deze statige boulevard lagen meerdere ronde pleinen, waaronder het Leopold II plein. Dit ontwerp was op zijn beurt ook weer deels geïnspireerd door de Engelse "circus-" en "crescent" ontwerpen. Mooie voorbeelden hiervan zijn de Londense *Percy Circus*, *Finsbury Circus* en *Cartwright Gardens* en *The Circus* in Bath.

The Circus in de Engelse plaats Bath

Percy Circus in Londen

Het ontwerp van deze plekken is een ronde/ovale of halfronde ruimte tussen gebouwen die dezelfde ronding volgen. De ruimte is vrij open (in het midden): voor het grootste deel gras met hoge bomen waar men goed onderdoor kan kijken. Het groen op deze plekken is vanuit de straten die er op uit komen al vanuit de verte te zien.

Op oude afbeeldingen en kaarten is te zien dat de inrichting van het pleintje regelmatig veranderde. Vlak na de aanleg van de baronielaan stonden er nog meer bomen op het plein. Deze werden later verwijderd en de vier kastanjes zijn overgebleven. Wel is het plein net als de Engelse inspiratie altijd heel open en overzichtelijk gebleven. De vier monumentale bomen zorgden ervoor dat de plek statig aanvoelt. Er is dus niet één "juiste", historische situatie. Dat geeft vrijheid in het maken van een nieuw ontwerp. Omdat het Engelbert van Nassauplein in het rijksbeschermd stadsgezicht ligt moet rekening gehouden met een aantal uitgangspunten die hierna worden beschreven.

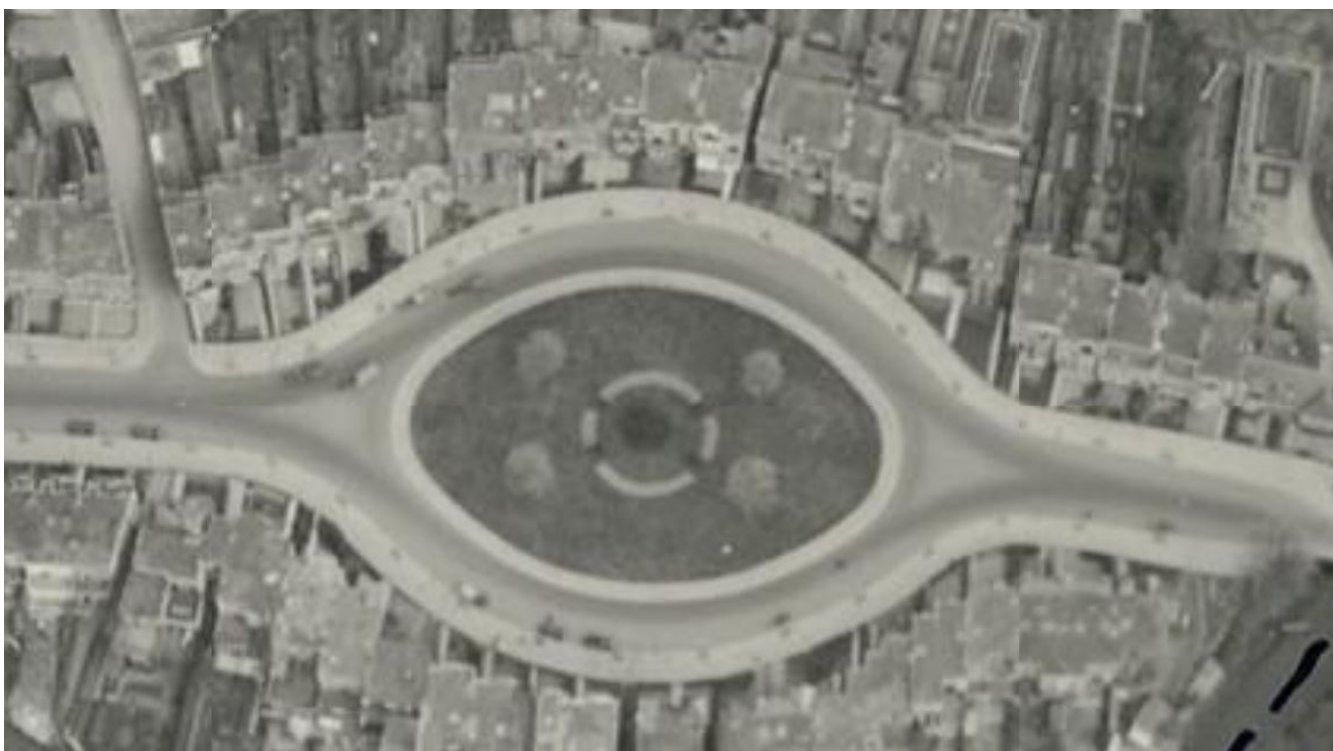

Historie

de plek door de jaren heen vanuit de lucht gezien

1922

1955

1984

Historie

de plek door de jaren heen op ooghoogte

1910

te zien:

- strak gemaaid gazon met bomen
- getrapte bosschage in midden
- bosschage dekheesters op ovale wolk
- kijkgroen
- bomen laan lopen door op plantsoen
- 4 -tal solitaire bomen in gazon bij de bestaande kastanjes

1915

te zien:

- strak gemaaid gazon met bomen
- getrapte bosschage in midden
- bosschage dekheesters op ovale wolk (net aangeplant)
- kijkgroen
- bomen laan lopen door op plantsoen
- 4 -tal solitaire bomen in gazon bij de bestaande kastanjes

1930

te zien:

- strak gemaaid gazon met bomen
- afgezet met een hekwerkje
- kijkgroen

Breda - Engelbrecht van Nassauplein

Historie

de plek door de jaren heen op ooghoogte

1939

te zien:

- strak gemaaid gazon met bomen
- getrapte bosschage in midden
- bosschage dekheesters op ovale wolk
- kijkgroen
- bomen laan lopen door op plantsoen
- 4 -tal solitaire bomen in gazon bij de bestaande kastanjes

1948

te zien:

- strak gemaaid gazon met bomen
- afgezet met een hekwerkje
- kijkgroen
- perkgoed randje (niet beplant)
- 4 kastanjes

1977

te zien:

- strak gemaaid gazon met bomen
- afgezet met een hekwerkje
- kijkgroen
- perkgoed randje
- 4 kastanjes

Historie

de plek door de jaren heen op ooghoogte

1989

te zien:

- strak gemaaid gazon met bomen
- 4 -tal solitaire bomen
- perkgoed randje (niet aangeplant)

1990

te zien:

- strak gemaaid gazon met bomen
- afgezet met een hekwerkje
- kijkgroen
- perkgoed randje (niet aangeplant)
- 4 kastanjes
- narcissenveld in midden plantsoen

2002

te zien:

- strak gemaaid gazon met bomen
- kijkgroen
- 4 kastanjes (deels ondersteund)
- hедера onder boomkroon

**alle historische beelden zijn verkregen uit het Stadsarchief Breda*

Uitgangspunten

waaraan moet het ontwerp voldoen?

1. Ruimtelijk

De cultuurhistorische waarden moeten worden behouden, het statige karakter van het plantsoen moet blijven. Daarom blijft de ruimte onder de nieuwe bomen open en overzichtelijk. Het zicht op de H. Hartkerk is belangrijk en dient open te blijven. De te planten bomen mogen niet in de lengte as en de breedte as komen te staan. Bij het eindbeeld accepteren we dat de bomen naar elkaar toe groeien en dat het zicht op de kerk daardoor iets minder wordt.

2. Begrenzing

De doorlopende stoeprand langs de ovaal vormt de grens van het ontwerp, de parkeerstrook erlangs blijft intact.

3. Functie

Het plantsoen heeft een sierfunctie. Het nieuwe plantsoen wordt niet ingericht om te spelen of te recreëren.

4. Basis

In de basis bestaat de inrichting uit vier grote bomen en gazon. Ter verbijzondering kunnen vaste planten, bodembedekkers, of bloemrijk grasland worden toegevoegd aan het ontwerp. Enkele zitbanken zijn mogelijk.

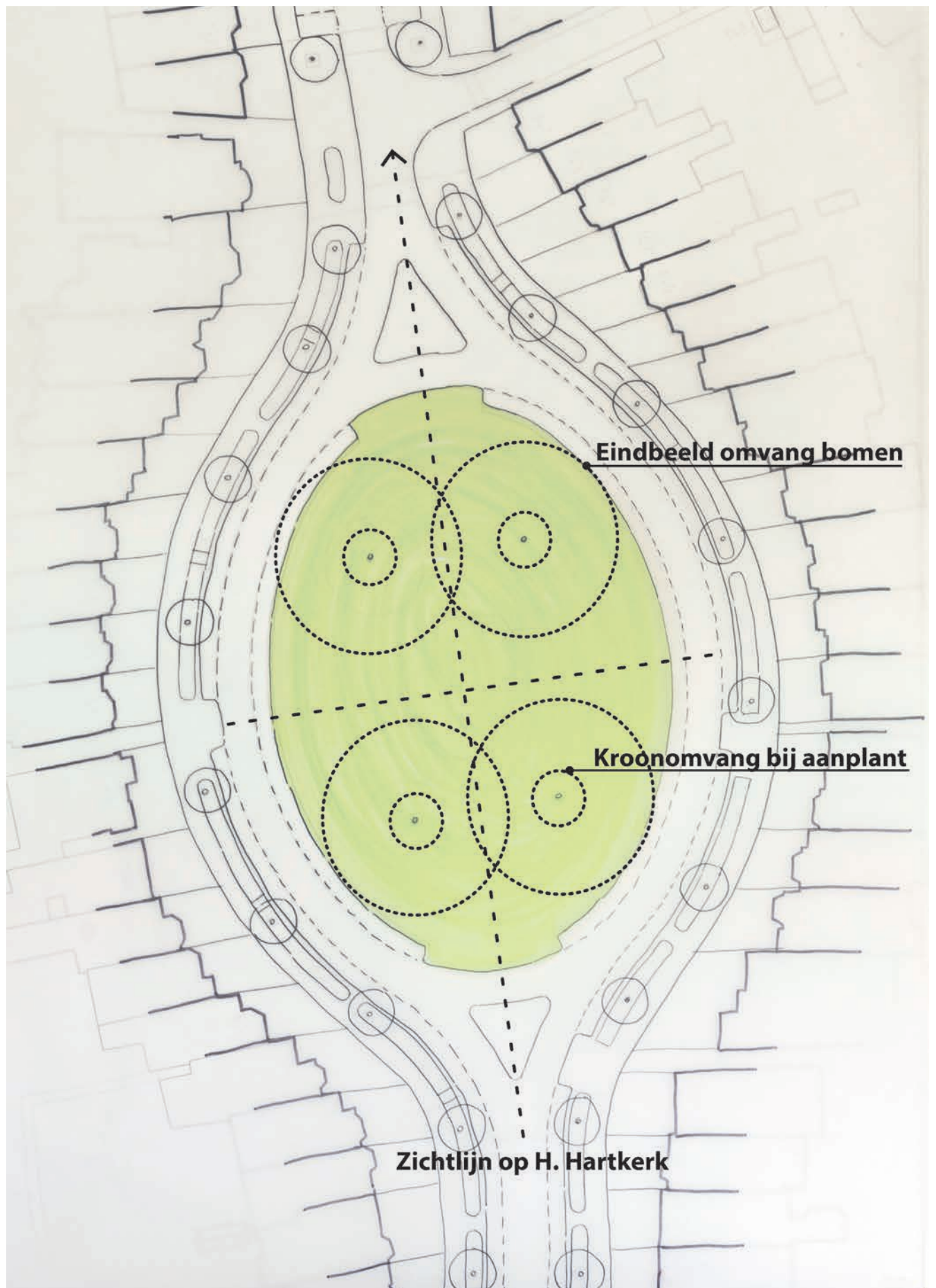
5. Boomkeuze

De nieuwe bomen zijn van de 1e orde grootte, de boomsoort wordt nog niet vastgelegd. Voor deze soort gelden een aantal voorwaarden:

Inheemse boomsoort, brede uitwaaiierende kroonvorm, laag vertakt, dichte kroon, passend bij de bodemgesteldheid van de plek, aanplantgrootte 50cm (stamomtrek), duurzame boomsoort.

6. Bestaande kastanje

De overgebleven kastanje maakt in alle schetsen deel uit van het ontwerp en wordt vervangen zodra dat nodig is.

zichtlijn op de H.H. kerk en boomkroonomvang bij aanplant en eindbeeld

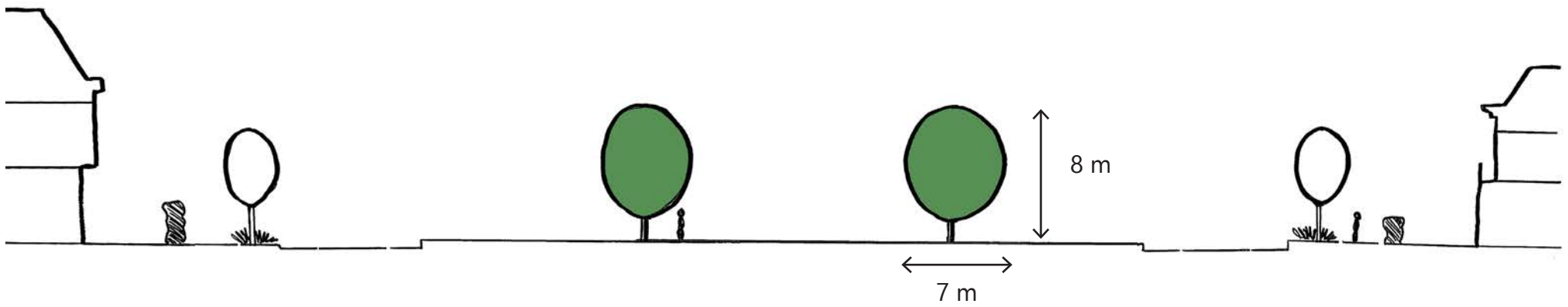
boom van 1e grootte

- dichte kroon
- brede kroon
- laag vertakt
- inheemse soort

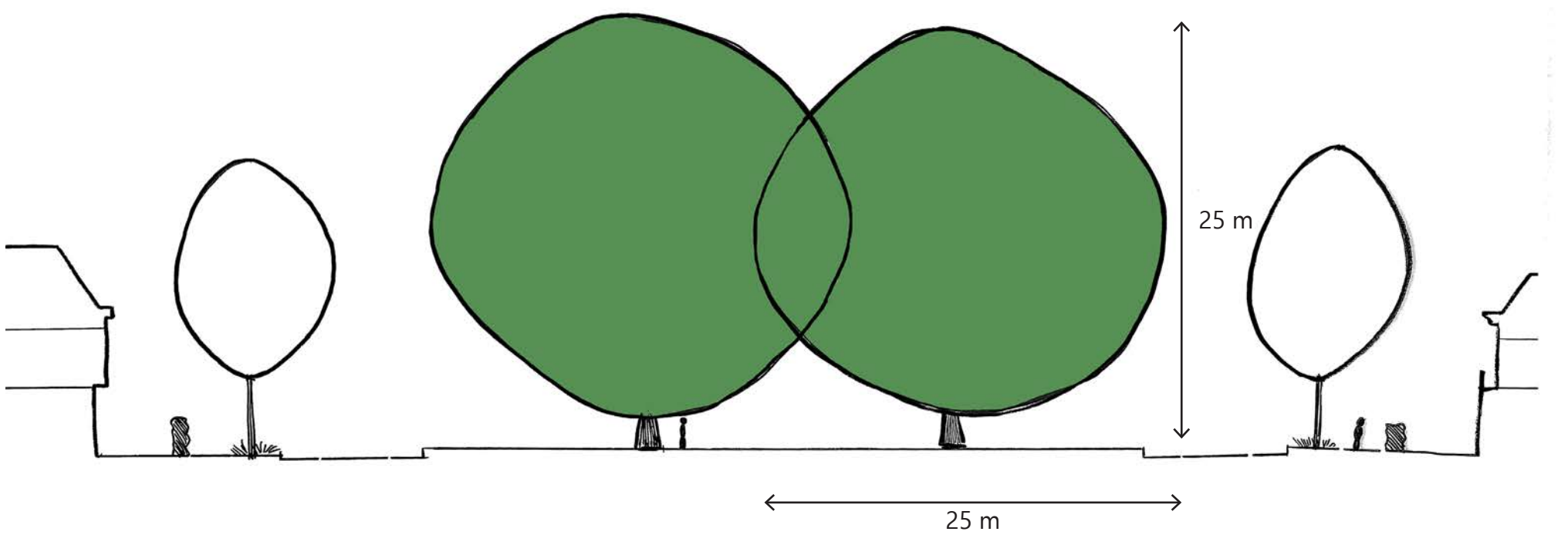

Bomen in de tijd

begin- en eindbeeld van de te planten bomen

situatie bij aanplant

situatie eindbeeld (circa 100 jaar)

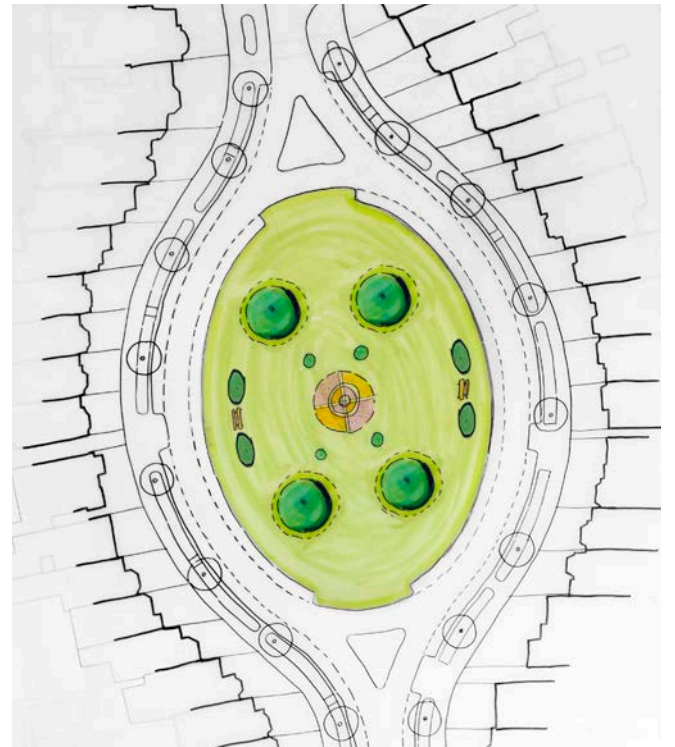
Plantoelichting

beschrijving van de 3 modellen

Model 1: Ingetogen chique

Het eerste model is een verwijzing naar het verleden. In het ontwerp komen verschillende elementen voor die ook te zien zijn in de oude foto's. Vier nieuwe bomen komen weer op dezelfde plek te staan. Deze mogen zich laag vertakken en tot in de volle breedte en hoogte ontwikkelen tot nieuwe monumentale bomen van de toekomst. Er wordt gekozen voor 4 bomen van één soort die een statige en sierlijke sfeer hebben. Onder de bomen groeien bodembedekkers.

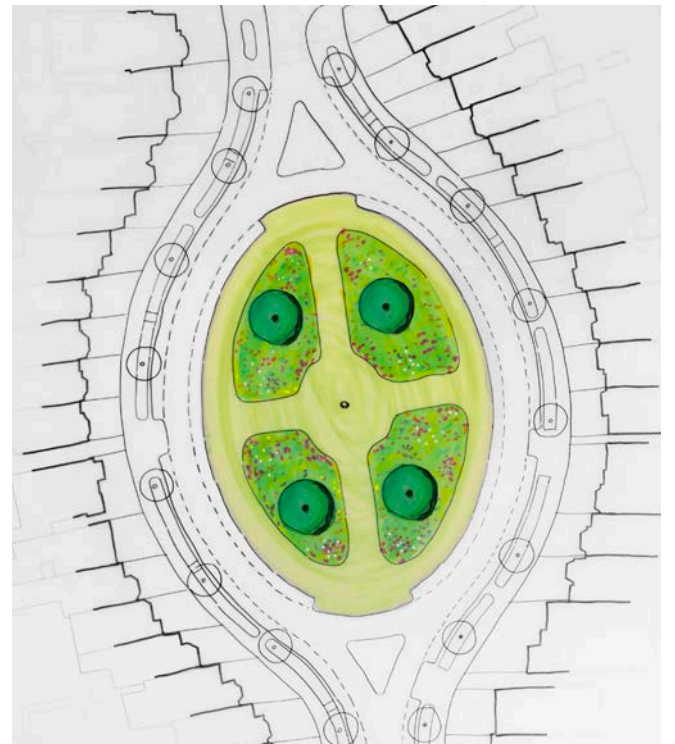
Het grootste deel van het plantsoen wordt kort gemaaid gazon. Aan de rand van het ontwerp staan heesters naast twee nieuwe zitplekken zodat je beschut zit. Dit zorgt ook voor intimiteit. In het midden van het ontwerp is een border van vaste planten of bloemen getekend. Daar omheen staan vier zuiltjes van coniferen. Een vergelijkbare beplanting is ook te zien in de oude foto's tot 1930. In dit ontwerp wordt de statige sfeer van de plek behouden. Door beplanting in het midden laag te houden blijft het doorzicht op de kerktoren behouden.

Model 2: Klassiek uitbundig

Ook het tweede model speelt in op het verleden. De inrichting is geïnspireerd op klassieke vormen, maar met een moderne inrichting. De vier nieuwe bomen komen weer op dezelfde plek te staan. De bomen mogen zich laag vertakken en tot in de volle breedte en hoogte ontwikkelen. Er wordt gekozen voor 4 bomen van één soort die een statige en sierlijke sfeer hebben. Een groot deel van het grond is nog steeds ingericht als kort gemaaid gazon.

De ronde vorm van het plein wordt benadrukt door borders van siergrassen en vaste planten. Deze vaste planten zijn bovendien goed voor de biodiversiteit en trekken veel verschillende soorten insecten aan. De borders worden doorkruist door brede stroken gras en in het midden een ruime cirkel van gras. In de binnenste cirkel, omgeven door de borders van sierlijke vaste planten komen twee zitplekken. In het midden is eventueel ruimte voor een sierend object.

Model 3: Eigentijds natuurlijk

In het derde model staat de natuur centraal. Er komen nog steeds vier grote statige bomen te staan op de plek, maar ook hier wordt rekening gehouden met de natuur. Het is duidelijk dat door veel bomen van dezelfde soort bij elkaar te plaatsen ze makkelijker ziek worden en de bomen tegelijkertijd vervangen moeten worden. Bovendien bieden meer verschillende soorten bomen ook leefruimte voor verschillende soorten insecten en vogels.

De vier bomen zijn verschillend, maar lijken op elkaar en wekken ook een sierlijke, statige indruk. Er is tegenwoordig veel aandacht voor dieren in de stad: insecten, vogels en kleine zoogdieren. Door een deel van het plein in te richten met bloemen en kruidenrijk grasland dat slechts enkele keren gemaaid wordt per jaar zorgen we voor meer biodiversiteit. In het midden van het plantsoen komt een ovaal van dit natuurlijke gras. Daar omheen komt kort gemaaid gazon en een stenen rand die het geheel een strak beeld geeft. In het gazon komen enkele zitbanken, maar ook in dit model is het doel niet om een verblijfsplek, maar een sierplek te maken.

Model 1. Ingetogen chique

gazon met bomen in groen

Model 1. Ingetogen chique

gazon met bomen in groen

situatie kastanjabomen in gazon met klimop eronder in 2002

struiken in vormen gesnoeid in 1939

zitbank in het groen

grote monumentale uitgroeiende boom

strak gemaaid gazon

taxuszuilen als groene ornamenten

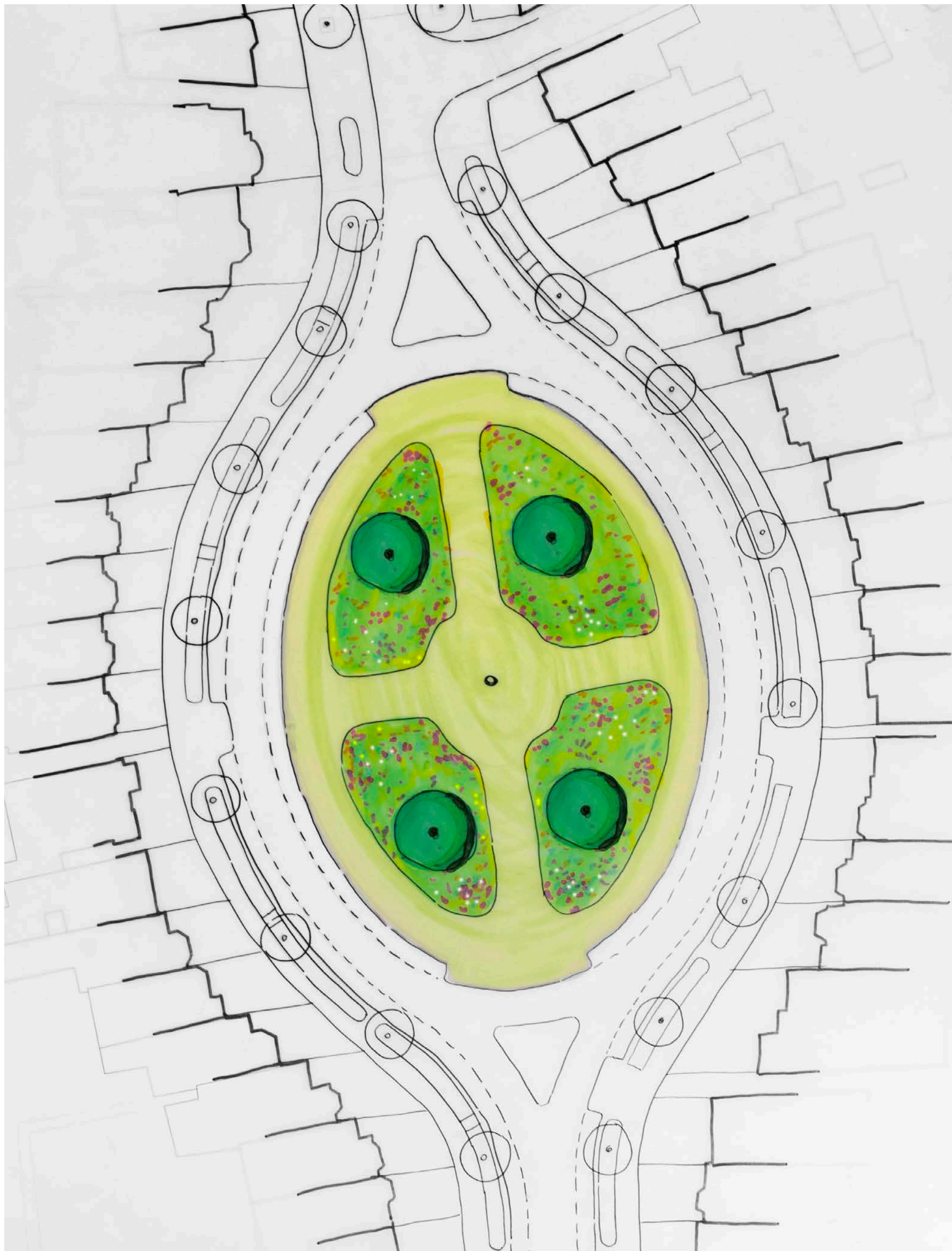
klimop als onderbeplanting bomen

klassiek perkje in ronde vorm

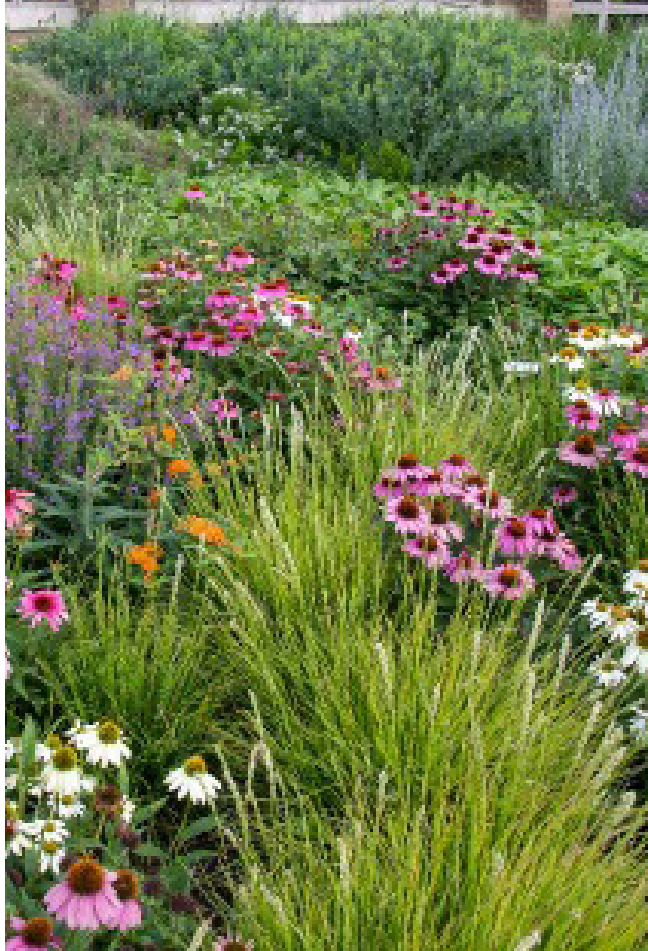
Model 2. **Klassiek uitbundig**

figuren met vaste planten

Model 2. **Klassiek uitbundig**

figuren met vaste planten

vaste planten in mengsel het gehele jaar door aantrekkelijk om te zien

zitbank in het groen

gemaaide paden in vaste plantenborder

strak gemaaid gazon

grote volledig uitgroeende boom

beeld Engelbert van Nassau

Model 3. **Eigentijds natuurlijk** kruidenrijke vegetatie

Model 3. Eigentijds natuurlijk

kruidenrijke vegetatie

←————— verschillende boomsoorten met dezelfde basisvorm —————→

zitbank in het groen

bestaande kastanjeboom in plantsoen

bloemrijk grasmengsel

strak gemaaid gazon

brede band scheiding tussen ruig en strak